

Lidský rozkvět: konceptuální a výzkumná výzva pro českou pedagogiku

IVO JIRÁSEK

Abstrakt: Diskusní příspěvek předkládá téma lidského rozkvětu a edukace zacílené tímto směrem, a to prostřednictvím upozornění na dva texty z roku 2025. Konceptuální rámec a filosofické zakotvení tématu představuje Education for Human Flourishing: A Conceptual Framework usilující nikoli o dílčí proměnu školní edukace, ale o radikální transformaci s centrální kategorií smyslu a účelu výchovy a vzdělávání. Empirické argumenty pak dodává analýza souhrnné výzkumné zprávy o The Human Flourishing Program na Harvardově univerzitě. Globální studie o lidském rozkvětu je longitudinální panelová studie (více než 200 000 účastníků z 22 zemí) zaměřená na šest oblastí, totiž štěstí a spokojenost se životem, fyzické a duševní zdraví, smysl a účel života, charakter a ctnosti, blízké sociální vztahy a finanční a materiální stabilita. Z výsledků vyplývají překvapivá zjištění o rozdílech různých zemí, o podobném skóre mužů a žen, naopak o varujícím poklesu u mladších generací či o negativní korelaci s HDP na obyvatele. Pro českou pedagogiku může být silně stimulační poznatek poukazující na spiritualitu jako společný faktor lidského rozkvětu. Jak konceptuální, tak výzkumná analýza pak silně poukazuje na zásadní vazbu k etice a ctnostem, což je téma, jemuž se v českém prostředí věnuje Centrum rozvoje charakteru.

Klíčová slova: lidský rozkvět, výchova charakteru, spiritualita, globální studie

Rok 2025 se začíná vyjevovat jako čas koncentrovaného zájmu o téma lidského rozkvětu. V tomto textu bych rád upozornil zejména na dva tisky, které se letos pojmem a tématem „human flourishing“ podrobně a cíleně zabývají, protože se domnívám, že by toto zaměření neměla ani česká pedagogika minout.

V České republice téma lidského rozkvětu není v soudobém pedagogickém diskursu příliš diskutováno. Patří ke specifickým české historie, že tato kategorie byla v dřívějších dobách poměrně hojně

používána, ovšem v ideologickém kontextu socialismu (Kojzar, 1961), takže se od počátku 90. let na několik desetiletí z české pedagogické diskuse daný termín zcela vytratil. Rámcové vzdělávací programy (RVP) tak přímo pojem *flourishing* (lidský rozkvět) nepoužívají – a můžeme pouze spekulovat, zda je důvodem zmíněná historická a ideologická souvislost a tudíž jistá sémantická a epistemologická zátěž. V RVP se používají koncepty jako „rozvoj osobnosti“, „zdravý životní styl“, „klíčové kompetence“ a jiné, které

s osobnostním rozkvětem bezprostředně souvisejí, avšak plně se s ním nepřekrývají.

Nicméně v české pedagogické literatuře se pojem *flourishing* (překládán jako „rozkvět“, „rozkvět osobnosti“, „lidský rozkvět“) v posledních letech již občas objevuje. Je dáván zejména do souvislosti s kategorií pohoda, tedy well being, a to v návaznosti na tradici *eudaimonia* (Kočí, 2024; Mareš, 2024), která je patrná rovněž v úvahách o spirituální gramotnosti (Jirásek, 2023). Termín tak svými kořeny sahá až k Aristotelovi (Aristotelés, 2009) a jeho pojetí dobrého života, života v souladu se ctností. V soudobém porozumění je termín spojen zejména s humanistickou psychologíí a s termíny jako sebeaktualizace (Maslow, 2014, 2017) či plně fungující osobnost (Rogers, 2014, 2015). Výslovně svým tématem učinila *flourishing* až pozitivní psychologie (Seligman, 2011) poukazující na to, že rozkvět je něco ještě více než pouhá pohoda. Právě tato psychologická pojednání vstupují do cílené pozornosti i v pedagogickém rozměru, avšak v Čechách je zájem prozatím spíše okrajový. A to považují za chybu, protože vizuálně ilustrativní názornost rozkvětu překračuje scientisticky zúžené pojetí pedagogiky. Adekvátní vědecké uchopení činností výchovy a vyučování, které „bývají považovány za umění“ (Chlup, Kubálek & Uher, 1939, s. 307) předpokládá otevřenost i transraciálním jevům s vyšší mírou nejistoty.

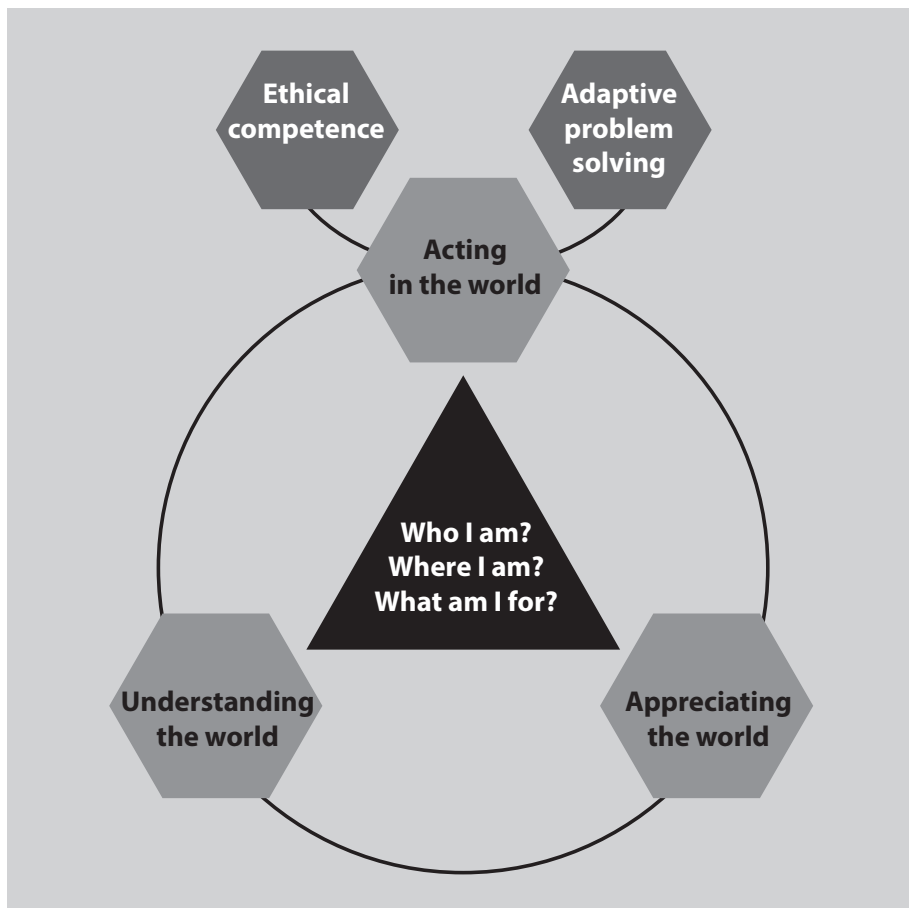
Pojmový rámec podává brožura OECD *Education for Human Flourishing: A Conceptual Framework*, která je na webu

organizace volně k dispozici (OECD, 2025). Zejména v souvislosti s dramatickým vynořením se nových forem umělé inteligence (AI) začíná selhávat tradiční pohled na vzdělání jako tvorbu lidského kapitálu, pracovní efektivitu, ekonomický růst a uplatnění na trhu práce. Kýženný ekonomický růst je založený na příliš vysoké ekologické, sociální a etické ceně. Důsledkem je rostoucí nerovnost, pocítovaný nedostatek smyslu, ztráta identity, nedostatek vnitřní orientace a nesoulad vzdělání a životních aspirací. V současných dynamických proměnách musí mít vzdělávání širší ambice, než je jen přenos konkrétních znalostí a technických dovedností. *Education for Human Flourishing*, tedy edukace pro lidský rozkvět, tak může nabídnout nový rámec smyslu a orientace.

Filosofické zakotvení termínu *flourishing*, rozkvětání, zdůvodňuje podle citovaného materiálu Kristján Kristjánsson neoaristotelskou tradicí myšlení, v níž jde o život, ve kterém člověk naplňuje své schopnosti, prožívá smysl, hlubší hodnoty a vztahy. K tomu vede vzdělávání obsahující tři komponenty rozvoje:

- morální, rozumem prostoupené a emocemi motivované činnosti, které jsou pro jednotlivce smysluplné a mají nějaký dopad ve světě;
- kontemplace (rozjímání);
- hluboký úžas a okouzlení.

Zdá se mi, že hlavní výzvou pro současné vzdělávací a výchovné snažení zejména v Čechách tak představuje prvotně požadavek transcendentního pohnutí, přesahu, uchvácení krásou a tajemstvím,

Obr. 1. Kompetence edukace pro lidský rozkvět (OECD, 2025, s. 6)

jež v tradičních společnostech přinášela zejména náboženská dimenze posvátnosti. V technicky sekularizované společnosti tato lidská prožitková hloubka výrazně chybí, nicméně obor religionistika již pokazuje na fakt postsekularismu a znovuo-kouzlení (*re-enchantment*) právě ve spo-

lečenské realitě spirituálního horizontu soudobé středovýchodní Evropy (Testa, 2023). Požadavek zapojení rozvoje obsahujícího transcendentní oblasti života opět do reality současného vzdělávání tak může být největším otázníkem a výzvou pro mnohé české pedagogy. Podle referova-

ného materiálu však Kristjánsson nestaví svoji argumentaci na náboženském, ale spíše spirituálním pojetí transcendence, kde se identity dosahuje skrze druhé, harmonií vztahů a soucitem překonávajícím hněv a egoistické dychtění.

Na základě tohoto pojmového zakotvení nabízí předkládaný materiál deskripci pěti kompetencí, které pomáhají rozkvětu mladých lidí (obr. 1):

1. *Adaptive problem-solving* = schopnost řešit složité, změnitelné, nejasné problémy – adaptovat se, učit se z nových situací.
2. *Ethical competency* = umět posuzovat morální otázky, vážit hodnoty, rozhodovat s ohledem na dobro druhých i spravedlnost.
3. *Understanding the world* = schopnost interpretovat svět – rozumět různým perspektivám, napětí ve světě, kriticky hodnotit informace.
4. *Appreciating the world* = vnímání krásy, přírody, kulturní hloubky, smyslu pro úžas a estetiku.
5. *Acting in the world* = schopnost najít své místo, prosadit své zaměření, angažovat se v životě a společnosti, realizovat hodnoty v praxi.

Tyto kompetence však nejsou nezávislé, naopak klíčová je jejich provázanost. Pozoruhodný je centrální trojúhelník filosofické sebeidentifikace, poukazující na to, že popisované kompetence jsou existenciální. Porovnáme-li tuto ideu s dikcí RVP, uvědomíme si, že český edukativní zájem je převážně výkonově orientovaný (co žák umí udělat, splnit, aplikovat), nikoli jak se formuje jako člověk. Těší mě

také holistické pojetí, důraz na vnitřní svět žáka spíše než na očekávané výstupy. Akcent na smysl a hodnoty spíše než znalosti a dovednosti. Poukaz na komplexitu a nejasnost životních problémů. Centrální je „jednání ve světě“, protože jedinec potřebuje umět najít účel a smysl svých konkrétních činů.

Popisovaná brožura OECD nehodlá přidávat nová témata do vzdělávacího systému, v němž jsme pevně zakotveni, ale zdůvodňuje hluboké, podstatné, paradigmatické proměny. Důsledkem transformace je zejména kategorie **smyslu a účelu** jako výchozí orientace. Systém vzdělávání potřebuje a vyžaduje jasnou vizi, proč vzdělávat – tedy chápat výchovu a vzdělávání nikoli jako podpůrnou službu ekonomice, ale cestu k životní prosperitě jedince i společnosti. Autoři neplédují za dílčí změny kurikula či didaktických postupů, ale zdůvodňují potřebu **systémové změny**, tedy toků moci, zdrojů, vztahů, architektury celého systému edukace.

Argumenty, které takové pojmové zakotvení proměny podporují, pak dodává souhrnná výzkumná zpráva z jara 2025 *Global Flourishing Study* o The Human Flourishing Program na Harvardově univerzitě, jejímiž hlavními autory jsou Tyler VanderWeele a Byron Johnson (VanderWeele et al., 2025). Autoři dobře nastiňují otázky, které si pedagogika klade: K čemu má společnost směřovat a jakým směrem zacílit výchovné a vzdělávací aktivity? Má být akcentována především prosperita, tedy ekonomický úhel pohledu? Nebo štěstí a ohled na individuální cíle, přání a touhy? Anebo moc, k níž směřují poli-

tická a politologická rozhodování? Lidský rozkvět je stav, v němž jsou vnímány jako dobré všechny aspekty života jednotlivce, a to včetně sociálního a environmentálního prostředí, v němž člověk žije. Tím se právě rozkvět stává nejkomplexnějším měřítkem pozvednutí jednotlivce i společnosti k nejlepšímu možným stavům svého bytí. Tento rámec usiluje o maximalizaci individuálního i kolektivního dobra.

Globální studie o lidském rozkvětu (*Global Flourishing Study*) je víceletý společný výzkumný projekt podpořený Templetonovou nadací a dalšími donátory, realizovaný Programem pro lidský rozkvět (Human Flourishing Program, <https://hfh.fas.harvard.edu/>) na Harvardově Univerzitě, Institutem pro studia náboženství (Institute for Studies of Religion) na Baylorově univerzitě, agenturou Gallup a Centrem pro otevřenou vědu (Center for Open Science), což umožňuje veřejně volný přístup k datům. Flourishing, tedy lidský rozkvět, je zde definován jako „životní stav, v němž jsou všechny aspekty života člověka dobré“ (living in a state in which all aspects of a person's life are good). Jedná se o dosud nejvýznamnější longitudinální studii determinantů lidského rozkvětu na světě. Projekt měří globální rozkvět v šesti oblastech: štěstí a spokojenost se životem, fyzické a duševní zdraví, smysl a účel života, charakter a ctinost, blízké sociální vztahy a finanční a materiální stabilita.

Globální studie o lidském rozkvětu je longitudinální panelová studie zahrnující více než 200 000 účastníků z 22 zemí na všech šesti obydlých kontinentech.

Dotazník zahrnuje bohatou škálu otázek týkajících se blahobytu, ale také demografických, sociálních, ekonomických, politických, náboženských, osobnostních, rodinných, komunitních, zdravotních a charakterových aspektů. Země zapojené do výzkumu byly vybrány tak, aby byla zajištěna maximální reprezentace světové populace, geografická, kulturní a náboženská rozmanitost i technická proveditelnost. Dodávám, že považuji za velkou škodu, že Česká republika mezi spolupracujícími zeměmi chybí – nejenom proto, že z bývalých socialistických zemí poskytují jistou kulturní svébytnost ve výzkumném vzorku pouze Polsko, to je však např. v aspektu religiozity naprosto odlišnou zemí (Bubík, Rimmel & Václavík, 2020).

První výsledky studie narušují mnohé tradiční představy o tom, co činí společnost úspěšnou. V datech sice ekonomicky vyspělé země vedou v celkovém hodnocení života, ale v mnoha aspektech smyslu, účelu a vztahů dosahují horších výsledků než země chudší. Podobně jako jednotlivci potřebují tedy i národy a ekonomiky holistické hodnocení. Mezi klíčová zjištění studie patří:

- **Globální rozdíly v rozkvětu.** Studie ukázala, že mnohé rozvojové země se středními příjmy si vedou lépe, pokud jde o smysl, účel a vztahy, než bohatší rozvinutý svět.
- **Zaostávání mladších generací.** Výzkum odhalil, že mladší lidé si podle všeho nevedou tak dobře jako starší generace před nimi. Rozkvět má tendenci se s věkem zvyšovat v mnoha zemích, přičemž

nejmladší věková skupina (18–24 let) vykazovala nejnižší úroveň rozkvětu.

- **Spiritualita jako společný faktor.** Ve většině zemí se ukazuje, že účast na náboženských obřadech je významně spojena s rozkvětem – a to i v těch nejvíce sekulárních společnostech.
- V některých, ale rozhodně ne ve všech kontextech, může **utrpení a nepřízeň** v dětství následně vést k větší **odolnosti**, nalezení **smyslu** nebo k **prosociální orientaci** v dospělosti.
- **Muži a ženy** celosvětově vykazují podle vlastního hodnocení **zhruba podobné skóre rozkvětu**, s jistými odchylkami v jednotlivých oblastech. Objevují se však rozdíly mezi zeměmi.
- Přestože jde o průřezové analýzy, ukazuje se, že **smysluplnost života pozitivně koreluje s národní mírou plodnosti** a **negativně koreluje s HDP na obyvatele**.
- **Je třeba hledat cesty k realizaci hospodářského rozvoje, které nebudou oslabovat smysl a účel, vztahy ani charakter.**

Přestože Česká republika není přímo zapojena v empirickém šetření, mohou být výsledky inspirativní i pro místní diskuse, a to nejenom pedagogické. Podrobnější výsledky jsou do jisté míry znepokojivé. V některých oblastech rozkvětu totiž studie přináší výsledky v souladu s předchozími studii, např. s příčkami měřeno štěstí, World Happiness Report. Ale širší obraz je plný překvapení. Negativní korelace mezi rozkvětem země a jejím ekonomickým statusem měřeným HDP na obyvatele odhaluje širší obraz a otázky

o tom, jak je lidský i společenský život de facto dezinterpretován v politickém a ekonomickém diskursu.

Kromě nesouladu ekonomických ukazatelů s lidským rozvojem je překvapujícím zjištěním i to, že mladí lidé se nemají tak dobře jako dříve. Rozkvět je v podstatě stabilní ve věku 18–49 let a poté s věkem postupně roste. Příčiny jsou bezpochyby různorodé, avšak problémy duševního zdraví u mladých dospělých jasně rostou. Nakolik souvisí tato vazba s nízkou odolností a tudíž s faktem, že příliš mnoho bezpečí je vlastně nebezpečné (Jirásek, 2022), bude jistě předmětem i dalších vln výzkumu.

A ještě jedna souvislost může být zajímavá, a to právě pro naši společnost, tolik hypersenzitivní na projevy náboženství. Účast na náboženských obřadech totiž byla silně spojena s celkovým rozkvětem. Ani naši zemi nelze zjednodušeně nazvat ryze ateistickou, neboť spíše než o sekularizaci společnosti je vhodnější uvažovat o „post-sekularismu“ a výše zmíněném „znovu-okouzlení“ či „znovu-zázračnění“ (*re-enchantment*) (Testa, 2023; Ładykowska, Teisenhoffer & Testa, 2024). Ostatně časté vyjádření o tom, že český bezvěrec připouští, že existuje „něco“ mezi nebem a zemí, vede ke specificky českému „něcismu“ jako svébytné formě české religiozity (Jančařík, Balík & Šebek, 2023). Pečlivější rozlišování mezi náboženstvím a spiritualitou (nejenom v teoretickém ohledu, ale pravděpodobně i v referovaném výzkumu) by bylo více než žádoucí.

Nejenom vazba k ekonomickému a religioznímu kontextu vede k hledání pa-

rale životního rozkvetu a jeho etického rámce. Přestože termín lidského rozkvetu v české pedagogice takřka abscentuje, oblast dobrého života a jeho rozvoje je u nás dlouhodobě velmi dobře mapována, rozvíjena a promyšlena. A to zejména v etickém rozměru rozvoje charakteru a ctností. Soustředěně je téma rozvíjeno zejména v návaznosti na aristoteléské a neoaristoteléské pojetí ctnosti, rezonující v inspiraci britským Jubilee Centre for Character and Virtues ([https://www.jubileecentre.](https://www.jubileecentre.ac.uk/)

ac.uk/), jehož zásadní publikace vyšla nedávno v českém překladu (Arthur et al., 2024). A také v recepci Komenského, jak dlouhodobě usilovně prezentuje Jan Hábl svojí publikační (Hábl, 2017, 2020) i přednáškovou činností. Dlouhodobě se výzkumné, lektorské i propagační činnosti těchto témat věnuje Centrum rozvoje charakteru (<https://www.cerc.cz/>), jehož konference v Broumově ve dnech 4.–5. února 2026 se nastíněným okruhům podrobně věnovala.

LITERATURA

- Aristotelés. (2009). *Etika Nikomachova* (přel. A. Křížpřel.). Praha: Rezek.
- Arthur, J., Kristjánsson, K., Harrison, T., Sanderse, W., & Wright, D. (2024). *Výchova charakteru a výuka ctnosti ve školách* (přel. J. Hábl). Broumov: Centrum rozvoje charakteru.
- Bubík, T., Remmel, A., & Václavík, D. (2020). *Freethought and atheism in Central and Eastern Europe: The development of secularity and non-religion*. London: Routledge.
- Hábl, J. (2017). *Aby člověk neupadal v nečlověka: Komenského pedagogická humanizace jako antropologický problém*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.
- Hábl, J. (2020). *Na charakteru záleží: Je možné naučit dobrou?* Červený Kostelec: Pavel Mervart.
- Chlup, O., Kubálek, J., & Uher, J. (Eds.). (1939). *Pedagogická encyklopedie, II. díl*. Praha: Novina, tiskařské a vydavatelské podniky.
- Jančařík, Z., Balík, S., & Šebek, J. (2023). *Český bůh: Hovory o historii, víře a ateismu*. Praha: Vyšehrad.
- Jirásek, I. (2022). Unsafe safety: The essence of challenge and experiential education as implicit religion. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 22(1), 66–76.
- Jirásek, I. (2023). Pojmové zakotvení modelu spirituální gramotnosti v českém pedagogickém prostoru a možnosti její kultivace ve školním prostředí. *Pedagogika*, 73(1), 63–84.
- Kočí, J. (2024). PERMA5 – důkazy podložený rámec podpory well-beingu zaměstnanců vysokých škol. *Pedagogika*, 74(2), 161–174.
- Kojzar, J. (1961). Za plný rozkvet osobnosti v komunismu. *Pedagogika*, 12(6), 649–651.
- Ładykowska, A., Teisenhoffer, V., & Testa, A. (2024). “Re-enchantment” and religious change in former socialist Europe. *Religion*, 54(1), 1–20.
- Mareš, J. (2024). Současné pohledy na kategorii pohoda (well-being). *Pedagogika*, 74(2), 107–146.
- Maslow, A. H. (2014). *O psychologii bytí* (přel. H. Antonínová). Praha: Portál.
- Maslow, A. H. (2017). *Náboženství, hodnoty a vrcholné zážitky* (přel. I. Žampachová). Brno: Nadační fond Holar.

- OECD. (2025). *Education for human flourishing: A conceptual framework*. OECD Publishing.
- Rogers, C. R. (2014). *Způsob bytí: Klíčová témata humanistické psychologie z pohledu jejího zakladatele* (přel. J. Krejčí). Praha: Portál.
- Rogers, C. R. (2015). *Být sám sebou: Terapeutův pohled na psychoterapii* (přel. H. Hartlová). Praha: Portál.
- Seligman, M. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. New York: Free Press.
- Testa, A. (2023). Re-thinking the concept of re-enchantment in Central-Eastern Europe. *Religio*, 31(1), 103–131.
- VanderWeele, T. J., Johnson, B. R., Bialowolski, P. T., Bonhag, R., Bradshaw, M., Breedlove, T., ... Yancey, G. (2025). The global flourishing study: Study profile and initial results on flourishing. *Nature Mental Health*, 3(6), 636–653.

prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.

Centrum rozvoje charakteru, Broumov, a Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií;
e-mail: jirasek@uth.cz

JIRÁSEK, A. Human Flourishing: A Conceptual and Research Challenge for Czech Pedagogy

The discussion paper introduces the topic of human flourishing and education oriented toward this aim by drawing attention to two texts from 2025. The conceptual framework and philosophical grounding of the topic are presented in Education for Human Flourishing: A Conceptual Framework, which does not seek a partial modification of school education but rather a radical transformation centred on the categories of meaning and purpose in education. Empirical support is then provided by an analysis of the comprehensive research report on The Human Flourishing Program at Harvard University. The Global Flourishing Study is a longitudinal panel study (with more than 200,000 participants from 22 countries) focusing on six domains: happiness and life satisfaction, physical and mental health, meaning and purpose, character and virtue, close social relationships, and financial and material stability. The findings reveal surprising insights into differences between countries, similar scores for men and women, a worrying decline among younger generations, and a negative correlation with GDP per capita. For Czech pedagogy, the finding highlighting spirituality as a common factor of human flourishing may be particularly stimulating. Both the conceptual and empirical analyses strongly point to a fundamental link with ethics and virtues, a topic that is being actively developed in the Czech context by the Centre for Character Development.

Keywords: human flourishing, character education, spirituality, global study